

УДК 343.2+343.4

І.І. Митрофанов,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗАКОННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА

Анотація. Розглядається соціальна обумовленість злочинів проти законної професійної діяльності журналіста. Введення до Кримінального кодексу України нових складів злочинів, що передбачають покарання за посягання на професійну діяльність журналіста, обумовлено необхідністю особливого захисту журналістів. Акцентується увага на тому, що взагалі система норм КК України, спрямованих на охорону журналістів і здійснюваної ними діяльності, створює правові гарантії безпеки їхньої законної професійної діяльності, охороняє суспільні відносини, що складаються в цій сфері, особу журналіста, підтримує авторитет органів державної влади й управління в цілому.

Ключові слова: соціальна зумовленість злочину, злочини проти законної професійної діяльності журналіста, суспільна небезпечність діяння, об'єкт посягання, значущість об'єкта злочину, захист суспільних відносин.

Постановка проблеми. Соціальна зумовленість тих чи інших норм Особливої частини Кримінального кодексу України (далі — КК) визначається здебільшого через об'єкт посягання, важливість тих цінностей, які взяті під охорону законом України про кримінальну відповідальність (далі — ЗУпКВ). Так, законодавець, закріплюючи в ЗУпКВ обов'язок не вчиняти посягання на встановлений порядок здійснення професійної діяльності журналіста, відображає в окремих нормах механізм заподіяння шкоди об'єкту охорони — фізичний та психічний вплив на журналістів (ст.ст. 345¹, 347¹, ст. 348¹, ст. 349¹ КК України). Проте, класифікація злочинів проти журналіста не обмежується нормами розділу XV Особливої частини КК, оскільки існують

і такі, у яких склади, відособлені за ознакою законної професійної діяльності журналіста, виділяються в окрему групу (ч. 2 ст. 163, ст. 171, ч. 2 ст. 375 КК України). І хоча вони розміщені в інших розділах КК, їх поєднує спільність об'єкта, у межах якого здійснюється охорона законної професійної діяльності й особи журналіста. У такому разі становить особливий інтерес заподіяння шкоди особі з урахуванням значущості діяльності журналіста. З огляду на це, важливі для суспільства інформаційні відносини, які руйнуються при позбавленні життя журналіста або завданні шкоди його здоров'ю, чи «спотворюються», наприклад, при умисному перешкоджанні здійсненню журналістом законної професійної діяльності, при умисному знищенні або пошкодженні

майна журналіста або постановленні суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови з метою перешкоджання законній професійній діяльності журналіста, розглядаються як такі, що потребують особливої охорони, а їхнє порушення визнається злочином проти законної професійної діяльності журналіста. У даному випадку має місце заподіяння шкоди життю, здоров'ю, майну, честі та гідності не приватної особи, а людини — учасника особливо охоронюваних інформаційних відносин, що завдає шкоду нормальній діяльності й авторитету органів влади й управління, оскільки це свідчить про їх ефективність у справі захисту демократичних цінностей — про демократичність або тоталітарність режиму управління в цілому.

Механізм кримінально-правового забезпечення охорони законної професійної діяльності журналіста, який не «спрацьовує» при злочинному посяганні під час здійснення журналістської діяльності, може функціонувати лише в межах інформаційних суспільних відносин. Отже, об'єктом кримінально-правової охорони в складах розглядуваних злочинів слід визнавати інформаційні суспільні відносини, що складаються між громадянами та журналістами, з одного боку, між органами державної влади й управління та журналістами, з іншого, безпека особи яких при здійсненні журналістської діяльності є обов'язковою гарантією такої діяльності в Україні, а також умовою збереження та розвитку вказаних суспільних відносин. Саме значущістю цих відносин насамперед визначається необхідність криміналізації діянь проти журналіста.

Для користування можливостями впевненого й ініціативного здійснення журналістської діяльності й

були розроблені відповідні норми кримінального права, якими забезпечується охорона законної професійної діяльності журналіста. Питання необхідності появи злочинів проти професійної діяльності журналіста у КК слід визнати достатньо вивченими кримінально-правовою наукою, яка збагатилася працями таких авторів, як П.П. Андрушко, Я.С. Безпала, П.С. Берзін, А.А. Васильєв, Р.В. Вереща, І.О. Зінченко, Л.Б. Ільковець, М.Й. Коржанський, С.Я. Лихова, М.І. Мельник, В.І. Павликівський, Є.О. Письменський, В.В. Шаблистий, А.В. Тарасенко, В.І. Тютюгін і інші. Проте й сьогодні визнається незрозумілим збільшення однотипних кримінально караних деліктів за рахунок виокремлення особливого потерпілого від злочину, враховуючи розділ Особливої частини КК України, до якої вони (злочини проти журналіста) додані.

Виходячи з наведеного, метою цієї статті є з'ясування сутності новел кримінального права, що внесені до КК України при модернізації ЗУпКВ щодо удосконалення захисту професійної діяльності журналістів, і зосередження уваги на соціальній зумовленості злочинів проти журналіста.

Виклад основного матеріалу. Сучасний жахливий стан економічного розвитку країни, податкові й адміністративні перепони для нормального становлення ринкової економіки, надання значних свобод агресивно налаштованій частині населення об'єктивно збільшують гостроту протиріч. У такій ситуації набирає загрозливих масштабів можливість суб'єктивної сваволі внаслідок ослаблення реалізації владних функцій. Сьогодні представники органів державної влади й управління вже не можуть, як раніше, розраховувати

на беззаперечне прийняття суспільством рішень, які ними приймаються. До того ж населення має право на інформацію стосовно того, що насправді відбувається в країні, з якою метою підвищуються тарифи на житлово-комунальні послуги, руйнується медицина, а можливості заробляти на життя дедалі зменшуються.

Право на інформацію посідає одне з центральних місць у системі найважливіших конституційних прав і свобод людини та громадянина, що визнаються та гарантуються в Україні. При цьому під інформацією Закон України «Про інформацію» розуміє документовані або публічно оголошені відомості про події й явища, що відбуваються у суспільстві, державі та доквіллі. Визнання та гарантування права на інформацію в Україні відображають тенденцію відповідності вимогам міжнародних принципів і стандартів з прав людини та громадянина. Ці принципи та стандарти знайшли своє втілення в основних міжнародних нормативно-правових актах про захист прав і свобод людини.

Право громадян на інформацію є самостійним конституційним правом, що дозволяє людині та громадянину вільно шукати, одержувати, передавати, створювати та поширювати інформацію будь-яким законним засобом. У літературі висловлюються точки зору, у яких право громадян на інформацію є лише складовою частиною свободи слова і преси, або, навпаки, свобода інформації — це умовне позначення цілої групи свобод і прав: свободи слова або свободи вираження думок; свободи преси й інших ЗМІ; права на одержання інформації, що має суспільне значення; свободи поширення інформації. Визнається, що право на інформацію не охоплюється цілком свободою слова і преси. Воно

значно багатше, змістовніше та має власну субстанцію, відіграє свою роль у задоволенні певних інтересів суб'єктів [1].

Право на інформацію характеризується багатоаспектністю, що припускає поділ його на декілька змістовних правничих можливостей, які становлять конгломерат сукупності положень конституційних норм і основних міжнародно-правових принципів: 1) можливість доступу до інформації, реалізація якої відбувається завдяки праву кожного вільно шукати й одержувати її (наприклад, ч. 1 ст. 5 Закону України «Про інформацію»); 2) можливість обмінюватися інформацією, реалізація якої відбувається завдяки праву її передавати та поширювати (наприклад, ч. 4 ст. 25 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»); 3) можливість створення інформації, реалізація якої відбувається завдяки низці нормативних розпоряджень про свободу творчості, розробки та створення інформаційних систем.

Указаними можливостями будь-які особи мають користуватися в порядку, встановленими нормами права, що регулюють здійснення права на інформацію. Так, певні правила передбачені, наприклад, у п. 3 ст. 19 Міжнародного пакта про громадянські і політичні права (прийнятий 16 грудня року, набув чинності для України 23 березня 1976 року), відповідно до якого право свободи пошуку, одержування та поширення інформації й ідеї може бути поєднано з окремими обмеженнями, що мають бути чітко регламентовані законом і бути необхідними для поваги прав і репутації інших осіб, для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення. Стаття 55 Конституції України передбачає можливість

обмеження прав і свобод людини та громадянина в умовах воєнного або надзвичайного стану із зазначенням строку їх дії. Такі обмеження можливі в суворо визначених ситуаціях та вводяться для захисту конституційного ладу та територіальної цілісності України в умовах загрози національній безпеці. Так, відповідно до ч. 3 ст. 34 Конституції України здійснення прав на вільне збирання, зберігання, використання та поширення інформації може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету та неупередженості правосуддя.

Указане обмеження прав особи збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію узгоджується з положеннями п. 2 ст. 29 Загальної декларації прав людини 1948 року, згідно з якими під час здійснення своїх прав і свобод кожна людина має зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом винятково з метою забезпечення належного визнання та поваги прав і свобод інших і забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку та загального добробуту в демократичному суспільстві. Отже, Конституцією України визначається вичерпний перелік юридичних фактів, за наявності яких законами України може передбачатися обмеження прав особи на вільне збирання, зберігання, використання та поширення інформації, оскільки реалізація цих прав не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні й інші права, свободи та за-

конні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб (абз. 2 ст. 5 Закону України «Про інформацію»), у тому числі й конституційне право особи на невтручання в її особисте та сімейне життя, встановлене ч. 1 ст. 32 Основного Закону України [2].

Право на інформацію належить до основних прав і свобод, що завдяки приписам ст. 21 Конституції України надає цьому праву специфічні властивості — невідчужуваність (приналежність кожному від народження (природний характер) та непорушність. Невідчужуваність права на інформацію в цьому контексті розглядається лише як неможливість та неприпустимість незаконного його позбавлення. Напевно, природний характер права на інформацію кожного від народження пов'язана не лише з обставиною народження, але і з наявністю низки інших, передбачених законом юридичних фактів.

Право на інформацію, встановлене в ч. 2 ст. 34 Конституції України, маючи особливу значущість та основоположний характер, тісно переплітається з низкою інших основних прав і свобод людини та громадянина (ст. 21, 23, ч.ч. 1, 2 ст. 24, ч. 1 ст. 32, ч. 1 ст. 34, ст. 40, ч. 2 ст. 50, ч. 1 ст. 54 Конституції України). Конституційне право на інформацію через приписи ч. 3 ст. 8 Конституції України має пряму дію, тому не потребує додаткового регулювання законами й іншими нормативно-правовими актами. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується. Разом з тим обмеження права на інформацію мають бути чітко визначені законом і не суперечити конституційним приписам.

У літературі відмічається, що надання все більшої кількості органів

державної влади й управління права засекречувати свої документи, створення спеціальних структур «із захисту інформації», жорсткість режиму доступу до архівних матеріалів — усе це укладається в певну систему. Тим самим порушується право на інформацію. При цьому ігнорується демократичний принцип відкритості та публічності влади. Для нас це має особливе значення, оскільки давня традиція недовіри до влади може бути переборена тільки одним: загальнодоступністю інформації про роботу державного апарату у всій можливій повноті. Співвідношення статусів громадянина та держави повинні змінитися, владу необхідно перерозподілити між громадянським суспільством і його політичною організацією. Традиційний пріоритет посадових осіб перед громадянами в інформаційному забезпеченні має бути зруйнований. Держава з «господаря» повинна перетворитися в «служу» суспільства, стати відкритішою для громадян і в інформаційній сфері, доступ до якої необхідно значно полегшити [1], забезпечивши виконання гарантій реалізації розглядуваного конституційного права.

Гарантії права на інформацію є сукупністю політичних, соціально-економічних, моральних, правових і організаційних умов, засобів і способів, що створюють рівні можливості людині та громадянину для здійснення своїх прав. Вони призначені для створення сприятливого середовища для реалізації прав людини та громадянина з боку держави як гарантуючого відповідно до ч. 2 ст. 3 Конституції України їх суб'єкта правовідносин. Гарантіями забезпечення реалізації права на інформацію є матеріальні, духовні та правові гарантії. При цьому нас цікавлять правові гарантії,

що виступають як система правових засобів і способів охорони та захисту права на інформацію. Вони посідають особливе місце в системі гарантій і мають створюватися та виконуватися державою, насамперед через правотворчу та правозастосовчу діяльність, встановлюючи у законах і інших нормативних правових актах ті або інші гарантії. Так, згідно з ч. 1 ст. 6 Закону України «Про інформацію» «право на інформацію забезпечується: 1) створенням механізму реалізації права на інформацію; 2) створенням можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів; 3) обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення; 4) обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації; 5) здійсненням державного та громадського контролю за додержанням законодавства про інформацію; 6) встановленням відповідальності за порушення законодавства про інформацію» [3, с. 51].

Важливі гарантуючі функції виконуються Президентом України, що згідно зі ст. 102 Конституції України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, та Кабінетом Міністрів України, що відповідно до п. 2 ст. 116 Конституції України вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянин.

Одним із останніх елементів правничих гарантій права на інформацію

виступають правові засоби відповідальності за порушення цього права. Порушення гарантованих Конституцією України вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір є підставою для притягнення винних осіб у такому порушенні в порядку, встановленому законом. Визнаються зокрема злочином діяння службових осіб, спрямовані на приховування або умисне перекручення відомостей про екологічний, в тому числі радіаційний, стан, який пов'язаний із забрудненням земель, водних ресурсів, атмосферного повітря, харчових продуктів і продовольчої сировини та такий, що негативно впливає на здоров'я людей, рослинний та тваринний світ, а також про стан захворюваності населення в районах з підвищеною екологічною небезпекою (ст. 238 КК України). Об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують встановлений порядок інформування про екологічний стан і стан захворюваності населення з метою забезпечення екологічної безпеки та захисту здоров'я людей, збереження тваринного та рослинного світу [4, с. 161–162]. Порядок надання екологічної інформації — це визначена відповідно до п. к ст. 20 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Конвенції «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція) процедура можливої та необхідної поведінки фізичних і юридичних осіб щодо надання та поширення наявної екологічної інформації (ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»).

Надання правдивої інформації без-

посередньо є предметом журналістської діяльності. Держава, створюючи умови для успішної та безпечної професійної діяльності гарантує кожному й право на отримання такої інформації. Тому будь-яке монопольне володіння інформацією, що характерно, насамперед, для тоталітарних держав, «бумерангом б'є» і по самій державі, заводячи суспільство в економічну, політичну та правову безвихідь на підґрунті, у тому числі, безвиході інформаційної. Адже ущербність, односторонність, зрізаність інформації, тобто довільне дозування прямого зв'язку, що, на перший погляд, вигідно для органу державної влади й управління, зрештою, призводять до зрізаної, «дозованої» інформації, що надходить по каналах зворотного зв'язку. Це, природно, виводить прийняття рішення (найважливішу стадію управління) із нормального режиму. Досвід нашого суспільства дуже красномовно підтверджує це. Достатньо нагадати, що більшість нормативних актів, що стосуються прав і свобод громадян СРСР, у тому або іншому ступені до останнього часу характеризувалися закритістю. Унаслідок цього людина була позбавлена можливості повною мірою використовувати свої конституційні й інші права та свободи, ускладнювалася протидія свавіллю, створювалися перешкоди для оскарження неправомірних дій державних органів і посадових осіб. Подібний стан справ обмежував правничий статус особи, ставив його в залежне становище від органу державної влади й управління, чиновництва, але і сьогодні проблема реалізації права на інформацію та захисту професійної діяльності журналістів значною мірою не вирішена [1].

На фоні зазначених обставин і з урахуванням постійного відчуття три-

воги населення за своє життя та благополуччя, зниження його довіри до органів державної влади й управління здійснення журналістської діяльності, пов'язаної із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації, поєднано з високим рівнем нападів на журналістів. Професія журналіста з кожним роком стає усе небезпечніше — тільки за останні два роки в Україні вбито десятки репортерів [5].

У 2013 році на 68-й сесії Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію 68/163, у якій проголосила 2 листопада Міжнародним днем припинення безкарності за злочини проти журналістів. Резолюція наполягає на вжитті державами-членами конкретних заходів у протидії безкарності. Дата обрана у зв'язку з вбивством у Малі 2 листопада 2013 року двох французьких журналістів.

За останнє десятиліття за інформування громадськості про події, що відбуваються в світі, було вбито понад 700 журналістів. Згідно з доповіддю Генерального директора ЮНЕСКО, розслідувано менше 6% усіх випадків вбивств журналістів (593 випадки) за період 2006—2013 років. Що стосується інших вбивств, то за 171 епізодом (28%) справи все ще перебувають на різних стадіях розслідування, щодо 384 випадків (68,8%) ніякої інформації не надійшло. Крім того, за відомостями Міжнародної мережі сприяння вільному обміну інформацією (ІФЕКС), в дев'яти з десяти випадків винуватці цих злочинів уникають покарання. Безкарність, під якою можна розуміти невжиття заходів для покарання в судовому порядку осіб, які причетні до вбивств журналістів, провокує подальше насильство щодо журналістів і тому видає вжиття відповідних заходів.

2 листопада 2016 року Високий представник Європейського Союзу (далі — ЄС) із закордонних справ і безпекової політики Ф. Могеріні зробила заяву від імені ЄС з нагоди Міжнародного дня за припинення безкарності за злочини проти журналістів, у якій зазначила, що атаки на журналістів — це не лише атаки на жертви, це також атаки на свободу вираження та свободу медіа. Європейська спільнота сподівається, що державна влада дотримуватиметься своїх міжнародних зобов'язань, щоб ефективно, оперативно й у незалежний спосіб розслідувати такі злочини проти журналістів, а також гарантувати, що до державних та недержавних злочинців і підбурювачів до насильства проти журналістів буде реалізована кримінальна відповідальність.

В Україні за роки незалежності лише за самими скромними підрахунками було убито 70 чоловік, які безпосередньо є журналістами. У середньому — за рік в Україні вбивають трьох журналістів [6]. У зв'язку з цим питання кримінально-правового забезпечення охорони законної професійної діяльності журналіста з початку 90-х рр. минулого сторіччя актуалізувалися. У правничому обігу набуло поширення словосполучення «правова захищеність». Із цим словосполученням пов'язується наявність нормативно зафіксованих можливостей для нормального (безперешкодного) здійснення вказаними особами журналістської діяльності. При цьому вказані можливості мають існувати незважаючи на постійно виникаючі перешкоди та небезпеку для життя та здоров'я журналіста, слугувати специфічним нейтралізатором реально існуючих посягань.

Саме безкарністю за злочини проти журналістів і важливістю

кримінально-правової охорони інформаційних суспільних відносин для розбудови правової та демократичної держави, в межах яких реалізується право громадян на правдиву інформацію пояснюється введення до КК відповідних норм кримінального права, якими забезпечується охорона законної професійної діяльності журналіста. Однак питання соціальної обумовленості таких норм потребує з'ясування не лише суто правового підґрунтя для цього, а й вивчення економічних, політичних, психологічних, моральних і інших причин, що обумовили необхідність існування відповідних норм кримінального права, а також прогнозування їхнього розвитку [7]. Як вихідні при цьому визнаються соціальні фактори — потреба існування адекватного відображення того, що відбувається в соціумі, та необхідність захисту професійної діяльності журналістів, які здатні забезпечити першу потребу. Сучасна соціологія досить чітко розмежує поняття соціального в широкому та вузькому змісті. Поняття соціального в широкому змісті використовується там, де соціум зіставляється з природою, соціальні канали руху матерії — з біологічними. Соціальне у вузькому значенні є взаємодією індивідів і соціальних груп.

При цьому слід виходити з того, що кримінальне право є породженням трансформації суспільних відносин. Воно не може виникнути з нічого (ефіру), а відображає стан економічного, політичного, соціального й ідеологічного (так, наприклад, з'явилася ст. 436¹ «Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів») рівня розвитку країни. Виникнувши на цьому

підґрунті, норми кримінального права стабілізують існуючі суспільні відносини, запобігають заподіянню ним шкоди шляхом визначення кримінально караного поведінки та такої, що не потребує впливу засобами кримінального права.

Соціальне ж призначення кримінального права через призму процесуального кримінального права проявляється при казуальному розмежуванні злочинного від незлочинного (пов'язується з характером оцінювання допустимості та достатності доказів), при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження (пояснюється необхідністю враховувати велику кількість оціночних понять), а також при призначенні покарання та при застосуванні засобів кримінально-правового впливу, остаточне обрання яких визначається психологічними моментами: каральним ставленням законодавця та суду до особи, яка вчинила злочин проти журналіста, проблемами виконуваності щодо неї призначеного покарання та досягненням при цьому його мети. Усе це має враховуватися при з'ясуванні соціальної обумовленості появи в КК України норм, які забезпечують протидію посяганням на й у зв'язку із законною професійною діяльністю журналіста.

Загалом система норм КК України, спрямованих на охорону журналістів і здійснюваної ними діяльності, створює правові гарантії безпеки їхньої законної професійної діяльності, охороняє суспільні відносини, що складаються в цій сфері, особу журналіста, підтримує авторитет органів державної влади й управління в цілому, уможливорює забезпечення диференційованого підходу до вирішення питань про кримінальну відповідальність за відповідні злочини й індивідуалізацію покарання за їхнє вчинення.

Висновки. Таким чином, соціальним підґрунтям інституту охорони журналіста є потреба суспільства в існуванні правового механізму протидії факторам, що перешкоджають нормальній журналістській діяльності, у забезпеченні безпеки суб'єктів, які її здійснюють, а також забезпечення реалізації права кожного на правдиву інформацію, що може бути наслідком законної професійної діяльності журналістів в Україні. Законна професійна журналістська діяльність є елементом механізму забезпечення права громадян на правдиву інформацію, тому і потребує особливого захисту. Вихідні положення захисту законної професійної діяльності журналістів містяться у ст. 17 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Ці положення знаходять подальшу правову регламентацію в законодавчих актах, якими регулюється професійна діяльність журналіста, а також у ст.ст. 345¹, 347¹, ст. 348¹, ст. 349¹, ч. 2 ст. 163, ст. 171, ч. 2 ст. 375 КК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : монографія / І.В. Арістова ; за заг. ред. О.М. Бандурки. — Харків : Вид-во ун-ту внутр. справ, 2000. — 368 с.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20.01.2012 № 2-рп/2012 // Офіційний вісник України. — 2012. — № 9. — Ст. 332.
3. Кримінально-правове забезпечення охорони законної професійної діяльності журналіста : монографія / І.І. Митрофанов, Є.Л. Стрельцов ; за заг. ред. Є.Л. Стрельцова. — Одеса : Видавництво «Фенікс», 2017. — 302 с.
4. Митрофанов І.І. Довкілля під охороною закону про кримінальну відповідальність : монографія / І.І. Митрофанов, В.В. Локтіонова. — Кременчук : Видавець «ПП Щербатих О.В.», 2011. — 420 с.
5. Смертельно опасная профессия. Убийства журналистов в Украине [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://rian.com.ua/analytics/20160720/101_3456709.html.
6. Кто истребляет журналистов на Украине [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://job-sbu.org/kto-istreblyaet-zhurnalistov-na-ukraine-77321.html>.
7. Тоболкин П.С. Социальная обусловленность уголовно-правовых норм / П.С. Тоболкин. — Свердловск : Сред.-Урал. кн. изд-во, 1983. — 176 с.

Митрофанов И.И.

Социальная обусловленность уголовно-правового обеспечения охраны законной профессиональной деятельности журналиста.

Аннотация. Рассматривается социальная обусловленность преступлений против законной профессиональной деятельности журналиста. Введение в Уголовный кодекс Украины новых составов преступлений, предусматривающих наказание за посягательство на профессиональную деятельность журналиста, обусловлено необходимостью особой защиты журналистов. Акцентируется внимание на том, что вообще система норм УК Украины, направленных на охрану журналистов и осуществляемой ими деятельности, создает правовые гарантии безопасности их законной профессиональной деятельности, охраняет общественные отношения, которые складываются в этой сфере, личность журналиста, поддерживает авторитет органов государственной власти и управления в целом.

Социальным основанием института охраны журналиста является потребность общества в существовании правового механизма противодействия факторам, препятствующим нормальной журналистской деятельности, в обеспечении безопасности субъектов, ее осу-

ществляющих, а также обеспечение реализации права каждого на правдивую информацию, которая может быть следствием законной профессиональной деятельности журналистов в Украине.

Ключевые слова: социальная обусловленность преступления, преступления против законной профессиональной деятельности журналиста, общественная опасность деяния, объект посягательства, значимость объекта преступления, защита общественных отношений.

I. Mitrofanov

Social conditionality of the criminal legal support for the protection of the legal professional activity of a journalist.

Summary. The social conditionality of crimes against the lawful professional activity of a journalist is considered. The introduction into the Criminal Code of Ukraine of new offenses that punish an encroachment on the professional activities of a journalist is conditioned by the need for special protection of journalists. Attention is drawn to the fact that in general the system of norms of the Criminal Code of Ukraine aimed at protecting journalists and their activities creates legal guarantees for the safety of their legitimate professional activities, protects the social relations that form in this sphere, the personality of the journalist, supports the authority of state authorities and government generally.

The social basis of the Institute for the Protection of Journalists is the need for society to exist in a legal mechanism to counteract factors that impede normal journalistic activity, to ensure the security of actors carrying out it, and to ensure the realization of the right of everyone to truthful information that may be a consequence of the legitimate professional activities of journalists in Ukraine.

Keywords: social conditionality of the crime, crimes against the lawful professional activity of the journalist, the public danger of the act, the object of encroachment, the significance of the object of the crime, the protection of public relations.

